

2. Antypenko, V.F., & Vazhna, K.A. (2012). Instytut kryminalnoi vidpovidalnosti derzhavy yak efektyvnyi mizhnarodno-pravovyi mekhanizm borotby zi zlochynom ahresii. [Institute of criminal responsibility of the state as an effective international legal mechanism for combating the crime of aggression]. *Yurydychnyi visnyk*. №3 (24). 123-129. [In Ukrainian].
3. Vazhna, K. A. (2018). Kontsepsiia subiektyvnoi ta kontsepsiia obiektyvnoi mizhnarodno-pravovoi vidpovidalnosti derzhavy. [The concept of subjective and the concept of objective international legal responsibility of the state]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*. № (1). 150–163. [In Ukrainian].
4. Voloshchuk, O. T. (2022). Vidpovidalnist RF za ahresiiu ta inshi mizhnarodni zlochyny proty Ukrainy v konteksti problemy vykonannya rishen mizhnarodnykh sudiv. [The responsibility of the Russian Federation for aggression and other international crimes against Ukraine in the context of the problem of execution of decisions of international courts]. *Juris Europensis Scientia*. Vyp. 2. 126-130. [In Ukrainian].
5. Vasiurenko, A. O. (2014). Analiz osoblyvostei skladu zlochynu ahresii v mizhnarodnomu kryminalnomu pravi. [Analysis of the characteristics of the crime of aggression in international criminal law]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. № 27. 168–171 [In Ukrainian].
6. Kasyniuk, I. V. (2015). Kolizii pravovoho rehuliuвання mizhnarodnoi vidpovidalnosti derzhav za vchynennia aktu ahresii. [Collisions of legal regulation of international responsibility of states for committing an act of aggression]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho universytetu*. № 34. 141-143. [In Ukrainian].
7. Kasyniuk, I. V. (2016). Sanktsii Rady bezpeky OON za vchynennia aktiv ahresii: na prykladi sanktsii shchodo ahresii Iraku proty Kuveitu. [Sanctions of the UN Security Council for committing acts of aggression: on the example of sanctions regarding the aggression of Iraq against Kuwait]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho universytetu*. № 37. 127-130. [In Ukrainian].
8. Kasyniuk, I. V. (2016). Suchasni problemy mizhnarodno-pravovoho rehuliuвання kryminalnoi vidpovidalnosti za zlochyn ahresii. [Modern problems of international legal regulation of criminal responsibility for the crime of aggression]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. №38. 150–153. [In Ukrainian].
9. Moroziuk, R. (2017). Vidpovidalnist derzhav u mizhnarodnomu pravi. [Responsibility of states in international law]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. №11. 249-251. [In Ukrainian].
10. Pylypenko, V.P. (2021). Do pytannia shchodo realizatsii mizhnarodno-pravovoi vidpovidalnosti Rosiiskoi Federatsii za skoiennia zlochynu ahresii ta inshykh mizhnarodnykh zlochyniv. [Regarding the issue of the implementation of the international legal responsibility of the Russian Federation for committing the crime of aggression and other international crimes]. *Pravovi novely*. №13. 131-139. [In Ukrainian].
11. Rymyski Statut Mizhnarodnoho Kryminalnoho Sudu. (1998, July 17). [Rome Statute of the International Criminal Court]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588 [In Ukrainian].
12. Trishyna, S.O. (2018). Poniattia ahresii v ploshchyni suchasnykh mizhnarodno-pravovykh vidnosyn. [The concept of aggression in the plane of modern international legal relations]. *Molodyi vchenyi*. №11 (63). 150-152. [In Ukrainian].
13. Yurchenko, Ye.O. (2018). Ahresiiia yak mizhnarodnyi zlochyn. [Aggression as an international crime]. *Molodyi vchenyi*. №11 (63). 958-961. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 20.11.2022

УДК 342.95

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-13-166-171

Ратушний Сергій Миколайович

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри публічного та міжнародного права

ДВНЗ «Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана»

e-mail: ratushnyi.s@kneu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-7838-5655>

МІЖНАРОДНЕ МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО: ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ

У статті розглядаються історико-правові аспекти виникнення і становлення міжнародного міграційного права. Здійснюється спроба дослідження закономірностей еволюційного розвитку міжнародно-правового регулювання відносин в сфері міжнародних міграцій, місця та концептуальних засад міжнародного міграційного права як окремої галузі міжнародного публічного права.

Зростання обсягів міграційних потоків, набуття ними нових кількісних і якісних характеристик, будучи

обумовленим економічними, екологічними, військово-політичними, демографічними та іншими факторами, здійснює сильний вплив на всі сторони функціонування світової системи, стає неодмінною складовою багатьох просторових змін, що визначають сутність територіальної ідентичності соціальних груп і формують нову культуру мислення, яка ґрунтується на різних соціальних нормах, включаючи принципи та норми міжнародного права.

Найбільш очевидним і ефективним способом упорядкування міжнародної міграції, взятої в динаміці якісних змін в її тенденціях та формах, соціальних взаємозв'язках, соціально-економічних та політико-правових процесах, розвитку технічних можливостей засобів комунікацій, є її міжнародно-правове регулювання, здійснюване як на універсальному, так і на регіональному рівнях міждержавного співробітництва, з урахуванням еволюції та історичного розвитку міжнародно-правової доктрини та практики. При цьому точність оцінки отриманих результатів міжнародно-правового регулювання очікуваним прямо залежить від адекватності розуміння правової природи, сутності і місця міжнародного міграційного права в загальній системі права.

Принциповим має бути розуміння й сприйняття тези, що ідеологія і філософія правового регулювання відносин в сфері міжнародних міграцій будеється на тезі необхідності знайти та забезпечити баланс між державним суверенітетом – наріжним каменем міжнародного правопорядку та свободою пересування – однієї з базових свобод людини. Ці базові елементи залишалися практично незмінними протягом всього історичного періоду міжнародно-правового регулювання відносин в сфері міжнародних міграцій, хоча рівень напруженості між ними і способи артикуляції останньої змінювалися протягом історії міжнародного права на доктринальному рівні та в практиці державних підходів.

Ключові слова: міжнародне міграційне право, міжнародне право, історія міжнародного права, міжнародні міграції, регулювання міжнародних міграцій, захист прав мігрантів, свобода пересування.

Ratushny S. INTERNATIONAL MIGRATION LAW: HISTORICAL AND LEGAL ASPECTS OF ESTABLISHMENT

The article examines the historical and legal aspects of the emergence and development of international migration law. An attempt is made to study the patterns of evolutionary development of international legal regulation of relations in the field of international migrations, the place and conceptual foundations of international migration law as a separate branch of international public law.

The growth of migration flows, their acquisition of new quantitative and qualitative characteristics, being determined by economic, ecological, military-political, demographic and other factors, exerts a strong influence on all aspects of the functioning of the world system, becoming an indispensable component of many spatial changes that determine the essence of territorial identity social groups and form a new culture of thinking, which is based on various social norms, including the principles and norms of international law.

The most obvious and effective way of regulating international migration, taken in the dynamics of qualitative changes in its trends and forms, social relationships, socio-economic and political-legal processes, development of technical capabilities of means of communication, is its international legal regulation, carried out as universal and at the regional levels of interstate cooperation, taking into account the evolution and historical development of international legal doctrine and practice. At the same time, the accuracy of the expected assessment of the results of international legal regulation directly depends on the adequacy of the understanding of the legal nature, essence and place of international migration law in the general legal system.

It should be fundamental to understand and accept the thesis that the ideology and philosophy of legal regulation of relations in the field of international migration is based on the thesis of the need to find and ensure a balance between state sovereignty - the cornerstone of the international legal order and freedom of movement - one of the basic human freedoms. These basic elements remained practically unchanged during the entire historical period of international legal regulation of relations in the field of international migrations, although the level of tension between them and the ways of articulation of the latter changed throughout the history of international law at the doctrinal level and in the practice of state approaches.

Key words: international migration law, international law, history of international law, international migrations, regulation of international migrations, protection of migrants' rights, freedom of movement.

Постановка проблеми. В умовах зростання масштабів міжнародних міграцій, набуття ними нових кількісних і якісних характеристик, актуалізується необхідність дослідження проблем міжнародно-правового регулювання міграції населення та пов'язаних з нею процесів, механізмів та інститутів міжнародного міграційного права, визначення та оцінки їх ролі та перспектив подальшого розвитку в системі сучасного міжнародного права. На основі звернення до історико-правових аспектів, пропонується спроба дати адекватну оцінку сучасній ситуації становлення нової галузі міжнародного публічного права – міжнародного міграційного права, визначити напрями і перспективи його подальшої еволюції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що проблематика досліджень, пов'язана з правовим регулюванням міжнародних міграцій, в цілому, досить популярна. Загальнонаукові компоненти міжнародних міграцій права досліджували О. Малиновська, В. Новік, Є. Пірожков, І. Прибиткова, О. Сидорчук. Правові аспекти цієї проблематики безпосередньо розглядали Р. Вайрінен, Д. Вейсброта, Т. Дракохруст, Л. Муц, В. Олефір, В. Палько, О. Піскун, В. Решота, Ю. Римаренко, В. Четейл, С. Чехович та інші. Хоча належної уваги вивченню історико-правових аспектів правового регулювання міжнародних міграцій поки ще бракує.

Мета статті включає аналіз деяких історичних аспектів виникнення, формування та становлення міжнародного міграційного права як окремої галузі сучасного міжнародного права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Невід'ємною складовою частиною сучасного міжнародного права сьогодні стало міжнародне міграційне право – система міжнародно-правових норм та принципів, що регулюють переміщення (міграції) осіб між державами та правовий статус мігрантів у приймаючих країнах. Виділення міжнародного міграційного права в окрему галузь аргументоване наявністю

основних «канонічних» ознак для цього: існування власного предмету регулювання, напрацювання достатньої нормативної бази та досягнення певного консенсусу в концептуальному розумінні цілей і завдань правового регулювання на цей момент.

Виникнення, формування і становлення міжнародного міграційного права стало результатом об'єктивних процесів розвитку міжнародного права, які отримали назву фрагментації. Як відзначалося в звіті робочої групи Комісії міжнародного права ООН «Фрагментація міжнародного права: труднощі, що виникають через диверсифікацію та розширення міжнародного права» [1], за останні півстоліття обсяг міжнародного права різко зріс. З інструменту, присвяченого регулюванню офіційної дипломатії, він розширився, щоб мати справу з найрізноманітнішими видами міжнародної діяльності, від торгівлі до захисту навколишнього середовища, від прав людини до науково-технічної співпраці. Нові багатосторонні інститути, регіональні та універсальні, були створені у сферах торгівлі, культури, безпеки, розвитку тощо. Сьогодні важко уявити сферу суспільної діяльності, яка не підлягала б певному міжнародно-правовому регулюванню. Фрагментація міжнародного соціального життя набуває юридичного значення, оскільки вона супроводжувалася появою спеціалізованих і (відносно) автономних норм або комплексів норм, правових інститутів і сфер юридичної практики. Те, що раніше здавалося врегульованим «загальним міжнародним правом», стало сферою діяльності для спеціалізованих систем, кожна з яких має власні принципи та інститути.

Міжнародне міграційне право є однією з таких спеціалізованих систем, існування якої відображає розширення міжнародної правової діяльності на нові сфери та пов'язану з цим диверсифікацію її об'єктів і методів, але водночас, на неї поширюються, відмічені в звіті робочої групи ризику і небезпеки «суперечливих і несумісних правил, принципів, систем правил та інституційних практик», що «може час від часу створювати конфлікти між правилами та режимами таким чином, що може підірвати їх ефективне впровадження».

Зростання обсягів міграційних потоків, набуття ними нових кількісних і якісних характеристик, будучи обумовленим економічними, екологічними, військово-політичними, демографічними та іншими факторами, здійснює сильний вплив на всі сторони функціонування світової системи, стає неодмінною складовою багатьох просторових змін, що визначають сутність територіальної ідентичності соціальних груп і формують нову культуру мислення, яка ґрунтується на різних соціальних нормах, включаючи принципи та норми міжнародного права.

За таких умов країни світу змушені й зацікавлені коригувати державну політику і політику міждержавного співробітництва в сфері міграції з урахуванням викликів глобального світу, спрямовуючи її на мінімізацію негативних наслідків міграційних процесів та, по можливості, використання їх позитивних сторін.

Найбільш очевидним і ефективним способом упорядкування міжнародної міграції, взятої в динаміці якісних змін в її тенденціях та формах, соціальних взаємозв'язках, соціально-економічних та політико-правових процесах, розвитку технічних можливостей засобів комунікацій, є її міжнародно-правове регулювання, здійснюване як на універсальному, так і на регіональному рівнях міждержавного співробітництва, з урахуванням еволюції та історичного розвитку міжнародно-правової доктрини та практики. При цьому точність оцінки отриманих результатів міжнародно-правового регулювання очікуваним прямо залежить від адекватності розуміння правової природи, сутності і місця міжнародного міграційного права в загальній системі права.

Більш-менш очевидно, що завдяки специфічному предмету, міжнародне міграційне право загалом має публічно-правову природу, і, заради більш узгодженого підходу в досягненні загальних цілей міжнародно-правового регулювання у відповідності до загальних принципів міжнародного права в єдиній нормативній системі міжнародного публічного права має залишатися тісно взаємопов'язаним з іншими його галузями. До того ж міжнародна міграційна сфера є одночасно об'єктом діяльності і регулюючого впливу міжнародних структур і відповідних органів суверенних держав. Відповідно, міжнародне міграційне право не може обмежуватися нормами і принципами виключно міжнародно-правового характеру, і має гармонізовано взаємодіяти з відповідними галузями національного права окремих держав.

Ці положення в цілому не викликають дискусій, але залишають поза фокусом належної уваги специфічні нюанси і проблеми динаміки розвитку відносин в міграційній сфері для врахування в процесі їх міжнародно-правового регулювання. Тому звернення до аналізу історичних аспектів міжнародно-правового регулювання відносин в сфері міжнародних міграцій, загальних закономірностей їх виникнення, розвитку, призначення і функціонування може допомогти заповнити існуючі прогалини.

Міграція є визначною рисою людського життя. В пошуках кращого життя, в межах зафіксованої історії людські міграції «облюдили» поверхню земної кулі, змінили вигляд багатьох земель і континентів, а також расову, етнічну і мовну структуру їх мешканців. Проте в контексті історії міжнародного права як такого, користуючись найбільш широко визнаною у відчизній науці його періодизацією, слід відзначити, що міграційна проблематика з'являється в межах сфери (предмету) правового регулювання і, відповідно, наукових досліджень лише в період формування класичного міжнародного права (після Вестфальського конгресу [2, с. 258-330] і пов'язана з його концепцією «права народів» [3, с.26-27; 4, с. 173-175].

Принциповим має бути розуміння й сприйняття тези, що ідеологія і філософія правового

регулювання відносин в сфері міжнародних міграцій будується на тезі необхідності знайти та забезпечити баланс між державним суверенітетом – наріжним каменем міжнародного правопорядку та свободою пересування - однієї з базових свобод людини. Ці базові елементи залишалися практично незмінними протягом всього історичного періоду міжнародного-правового регулювання відносин в сфері міжнародних міграцій, хоча рівень напруженості між ними і способи артикуляції останньої змінювалися протягом історії міжнародного права на доктринальному рівні та в практиці державних підходів.

Аналізуючи саме міграційний контекст міжнародного права, В. Четейл [5], автор одного з найбільш популярних видань з міжнародного міграційного права, відзначив існування трьох основних шкіл. Ф. Вітторія та Г.Гроцій вперше визнали вільне пересування людей як норму міжнародного права через право спілкування між народами і, відповідно, вважали суверенітет сумісним з «гостинністю». Інші вчені (С. Пудендорф і Х.Вольф) навпаки, через територіальний суверенітет держави наполягали на її повноваженнях відмовляти іноземцям у допуску на свою територію, тобто «гостинність» розглядали як своєрідну благодійність. Погляди Е. де Ваттеля пізніше предстали золотою серединою, згідно з якою суверенна влада держави приймати рішення про допуск іноземців урівноважувалась кваліфікованою свободою в'їзду, заснованою на праві необхідності - "У мирні й спокійні часи, коли батьківщина не має нагальної потреби у всіх своїх дітях, в інтересах самої держави і громадян потрібно дозволити кожному подорожувати у своїх справах з умовою, що він завжди готовий повернутися, якщо його покличе назад громадянський обов'язок. [6, с. 177].

В період становлення національних держав право на свободу пересування відстоюється визнаними авторитетами права різних країн. Проте подальша юридична практика та наука свідчать про певний занепад вільного пересування протягом періоду кінця XVIII – початку XX ст.ст. В цей час, в європейських країнах починає запроваджуватися паспортна система, яка досягла своєї вершини на початку XIX ст.ст., особливо у Франції, де вона була запроваджена в епоху революції. [7, с.61-62]. Як декларувалось - паспорт запроваджувався для полегшення подорожей, проте реальною метою було намагання обмежити, чи хоча б контролювати міграцію небажаних осіб. Однак протягом XIX ст., розуміючи їх негативний вплив на розвиток суспільних, перш за все, економічних відносин, більшість європейських держав поступово спрощують, а потім і взагалі скасовують паспортні обмеження. Щоправда, з початком Першої світової війни паспорт знову стає головним інструментом прикордонного і поліцейського контролю.

В кінці XIX ст. сфера правового регулювання міжнародних міграцій розширилася за рахунок трудової міграції, зокрема це стосувалось міжнародно-правового захисту прав трудящих-мігрантів. Але традиційно, ці питання перебували у компетенції держав і неохоче передавалися на міжнародний рівень. Першим міжнародним договором у галузі трудової міграції стала двостороння конвенція про працю між Францією та Італією, підписана 15 квітня 1904 р., яка регулювала питання застосування законодавства країни працевлаштування до іноземних працівників у галузі соціального страхування та страхування від нещасних випадків. Всього аналогічних угод між європейськими країнами, укладених перед початком Першої світової війни, було 19. Також кілька двосторонніх угод були укладені за участю неєвропейських країн у сфері міграції або набирання іноземної робочої сили: між Трансваалем (колонією Великої Британії на території сучасної ПАР) і Португальським Мозамбіком 1 квітня 1909 р., між США та Японією 5 квітня 1911 р., між Іспанією та Республікою Ліберія в травні-червні 1914 р.

Згодом з 1919 р. нормотворчу функцію у сфері міжнародно-правового регулювання трудової міграції прийняла Міжнародна організація праці (МОП), мандат якої передбачав формулювання міжнародних трудових стандартів у формі Конвенцій і Рекомендацій, які врегульовують мінімальні стандарти основних трудових прав, у тому числі у сфері трудової міграції.

Завершення Першої світової війни і розпад світових імперій винесли на порядок денний питання біженців, якими почав опікуватися Верховний Комісаріат у справах російських, а пізніше й інших груп біженців, створений у червні 1921 року під егідою Ліги Націй. До його функцій і повноважень входило визначення правового статусу біженців, організація їх репатріації, допомога у переселенні в інші країни. Першим Верховним Комісаром було призначено весвітньо відомого норвезького дослідника і політичного діяча Фрїтьйофа Нансена. У 1930 році після його смерті Ліга Націй створила міжнародне управління Нансена, а ще трьома роками пізніше – Управління Верховного комісара у справах біженців з Німеччини. В 1938 році на конференції в Евіані (Франція) засновано комітет, який пізніше отримав назву Міждержавний комітет у справах біженців.

Нова, актуальна на сьогодні модель правового регулювання міжнародних міграцій склалася в світі після Другої світової війни.

Ідеологічно, для цієї моделі характерно запровадження/забезпечення надійного імміграційного контролю, який співіснує зі зростаючим визнанням прав мігрантів у приймаючих державах як побічний ефект іншого нормативного розширення права прав людини. Визначальною подією тут стала розробка статті 13 Загальної декларації прав людини. Ще під час обговорення проекту цієї статті був досягнений консенсус щодо формулювання чотирьох складових елементів свободи пересування: право свободи пересування в межах кожної держави; право вільно обирати собі місце проживання в межах кордонів кожної держави; право залишати будь-яку країну, включаючи також її власну; право повертатися до своєї країни. Проте остання, п'ята складова – право виїзду в іншу країну, не свою власну (право на в'їзд чи право

імміграції), хоча й дискутувалася під час попереднього обговорення, підтримки не знайшла і до остаточної редакції ст. 13 не потрапила. Підкомісія з попередження дискримінації і захисту меншин Комісії з прав людини Економічної і Соціальної Ради ООН, починаючи з 1952 року, у рамках слухань питання про свободу пересування час від часу поверталася до права імміграції, але консенсусу не знайдено й понині. Цей акт балансування між міграційним контролем і правами мігрантів став визначальною рисою сучасного міжнародного міграційного права, яке розкриває його складності та суперечності.

Характерним для цього періоду є також значне посилення інституційної основи міждержавного співробітництва в сфері міграції, що пов'язане, в першу чергу, з діяльністю ООН.

В другій половині 1946 р. Генеральна Асамблея ООН заснувала Міжнародну організацію у справах біженців (МОСБ), яка, отримавши тимчасовий мандат на реєстрацію, захист, переселення й репатріацію біженців, фактично стала правонаступницею Верховного Комісаріату Ліги Націй. Проте незабаром стало очевидним, що для надання допомоги біженцям необхідно активізувати міжнародні зусилля в межах самої ООН. Тому ще задовго до завершення строку мандата МОСБ почалося обговорення питання про створення такої організації, яка перебрала б на себе її функції.

Своєю резолюцією 319 (IV) від 3 грудня 1949 року [8] Генеральна Асамблея ООН ухвалила заснувати Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (УВКБ), як допоміжного органу ГА ООН з 1 січня 1951 року, спочатку на три роки. Невдовзі стало очевидним, що проблеми біженців потребують постійної уваги з боку ООН. Тому було прийнято рішення про продовження мандату УВКБ на п'ятирічний період, з можливістю наступного подовження, починаючи з 1 січня 1954 року. З тих пір Генеральна Асамблея регулярно продовжує термін діяльності УВКБ ООН.

Найсуттєвішою рисою нової організації є те, що Верховний Комісар обирається Генеральною Асамблеєю за поданням Генерального Секретаря, який звітує перед ГА ООН через Економічну і Соціальну Раду (ЕКОСОП). Ці прямі зв'язки з ГА ООН та ЕКОСОП надають Верховному Комісару певну свободу, необхідну для ефективного виконання своїх завдань; особливо тих, що пов'язані із захистом біженців. При цьому, функції Верховного Комісара визначені як “зовсім аполітичні” та “гуманітарні й соціальні” за своєю суттю і спрямовані на захист біженців.

На відміну від інших органів ООН УВКБ не має дорадчого чи керівного органу, хоча на Виконавчий комітет, створений у 1957 році, покладено завдання затверджувати щорічні програми допомоги УВКБ та подавати Верховному Комісару за його проханням рекомендації з оперативних питань, в тому числі й стосовно міжнародного захисту біженців.

Відповідно до статті 1 Статуту Управління, головне завдання Верховного Комісара полягає у забезпеченні надання міжнародного захисту біженцям та в пошукові остаточного вирішення проблеми біженців через сприяння урядам у проведенні добровільної репатріації біженців або полегшення їхньої інтеграції в нових країнах.

Важливу роль у вирішенні міграційних проблем (у тому числі й захисту біженців) відіграє Міжнародна організація з міграції (МОМ), заснована 5 грудня 1951 року в Брюсселі під назвою “Міжурядовий комітет з європейської міграції” (МКЄМ). Спочатку її діяльність була обмежена забезпеченням переміщення населення з Європи до Північної та Латинської Америки та Океанії, але поступово поширилася на весь світ. Визнавши “всесвітню роль організації і, виходячи з практичних міркувань, в 1980 році, держави-учасниці офіційно реорганізували МКЄМ в Міжурядовий комітет з міграції (МКМ), а в травні 1987 року, після внесення конкретних поправок до конституції, зокрема щодо ролі та мандату організації, ухвалила змінити назву на Міжнародну організацію з міграції (МОМ) [9].

Метою МОМ є забезпечення на всій планеті впорядкованої міграції осіб, які потребують міжнародних міграційних послуг.

Для досягнення цієї мети МОМ виконує такі функції:

- управління впорядкованою і плановою міграцією громадян з врахуванням специфічних потреб країн еміграції та імміграції;
- переміщення кваліфікованих людських ресурсів, спрямоване на економічний, соціальний та культурний розвиток країн, які приймають;
- організована міграція біженців, переміщених та інших осіб, вимушених залишити свою батьківщину;
- здійснення ролі міжнародного форуму, на якому держави-учасники та інші партнери обговорюють нагромаджений досвід, обмінюються поглядами, розробляють заходи і сприяють співробітництву та координації зусиль у сфері міграції.

Керівним органом МОМ є Рада, яка складається з представників всіх держав-учасників і уповноважена приймати остаточні рішення з питань політики, програм та фінансування Організації. Окрім того, Виконавчий Комітет, що складається з десяти держав-учасників, яких обирає Рада, готує роботу Ради та вносить рекомендації.

Розглядаючи трудову міграцію як складову частину повосенного відновлення, ООН і МОП, вже як спеціалізована установа ООН, в 1947 році уклали Угоду, якою до компетенції МОП віднесено питання прав і становища мігрантів у ролі працівників, тоді як компетенція ООН включала характер і становище мігрантів виключно як іноземців.

Важливим досягненням і прикладом правового регулювання міжнародних міграцій в умовах європейської інтеграції стало право ЄС з питань іміграції та притулку. Разом із тим окремі аспекти проявів міжнародних міграційних проблем, таких як нелегальна міграція, використання біженців як інструментів в гібридній війні тощо, ще не знайшли ефективних шляхів свого вирішення і потребують додаткових досліджень.

Висновки. Підсумовуючи, можна стверджувати, що процеси глобалізації призводять до активізації міграції, визначають необхідність удосконалення сформованої на універсальному рівні і збалансованої міжнародної системи регулювання міграційних процесів у поєднанні з захистом прав та свобод мігрантів. При цьому важливо, щоб зазначена система функціонувала з урахуванням інтересів держав, що приймають мігрантів, а також особливостей демографічної та міграційної кон'юнктури різних регіонів світу, своєчасно і адекватно реагувала на нові виклики в міграційній сфері: нелегальна міграція, використання мігрантів як елементу гібридної війни тощо.

Вирішення поставленого завдання вимагає від юридичної науки вироблення конструктивного підходу до питань міждержавного співробітництва в сфері правового регулювання міграційних процесів, додаткові резерви для чого можна отримати використанням інструментарію історико-правових досліджень з проблем міжнародного міграційного права. Історичний досвід розвитку правового регулювання міграційних процесів набуває величезного значення для України в контексті перспектив, які для неї відкривалися на шляху реалізації євроінтеграційного курсу після отримання статусу офіційного кандидата на вступ до ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Fragmentation of International Law: Difficulties Arising from the Diversification and Expansion of International Law : Report of the Study Group of the International Law Commission to UN General Assembly. 18 July 2006. A/CN.4/L.702 URL: https://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_1702.pdf
2. Буткевич О.В. Історія міжнародного права : підручник. видання 2-ге. К.: Ліра-К, 2019. 412 с.
3. Оппенгейм Л. Международное право. т.1, п/т 1. М. : Мир, 1948.
4. Мартенс Ф. Современное международное право цивилизованных народов: В 2 тт. Т.2. Санкт-Петербург, 1905.
5. Chetail, Vincent. International Migration Law Oxford University Press 2019? 449 pp. P.18-23 URL : https://books.google.com.ua/books?id=eiqQDwAAQBAJ&pg=PA18&hl=uk&source=gbs_toc_r#v
6. Ваттель Э. Право народов или Принципы естественного права, применяемые к поведению и делам наций и суверенов / Эмер де Ваттель. М. : Госюриздат, 1960. 720 с., 2 л. ил. Эмер де Ваттель. Право народов. М.: Госюриздат, 1960.
7. Пискун О.І. Основи міграційного права: Порівняльний аналіз: Навчальний посібник. К. : «ПМ Леся», 1998. 360 с.
8. UN Economic and Social Council (ECOSOC), *Resolution 319 (XI): Refugees and stateless persons*, 16 August 1950, E/RES/319 (XI), URL : <https://www.refworld.org/docid/3ae69efd2.html>
9. Статут Міжнародної організації з міграції: міжнародний документ від 19.10.1953 URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989_001#Text

REFERENCES:

1. Fragmentation of International Law: Difficulties Arising from the Diversification and Expansion of International Law. (2006, July 18). Report of the Study Group of the International Law Commission to UN General Assembly. A/CN.4/L.702. Retrieved from: https://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_1702.pdf [In English].
2. Butkevych, O.V. (2019). Istoriiia mizhnarodnoho prava.[History of international law]. Pidruchnyk. vydannia 2-he. 412. [In Ukrainian].
3. Oppengeym, L. (1948). Mezhdunarodnoe pravo. [International law]. t.1, p/t 1. [In Russian].
4. Martens, F. (1905). Sovremennoe mezhdunarodnoe pravo tsivilizovannyih narodov. [Modern international law of civilized peoples]. V 2 tt. T.2. [In Russian].
5. Chetail, Vincent. (2019). International Migration Law 449. 18-23 Retrieved from: https://books.google.com.ua/books?id=eiqQDwAAQBAJ&pg=PA18&hl=uk&source=gbs_toc_r#v [In English].
6. Vattel, E. (1960). Pravo narodov ili Printsipyi estestvennogo prava, primenyaemye k povedeniyu i delam natsiy i suverenov. [The law of peoples, or the principles of natural law applied to the conduct and affairs of nations and sovereigns]. 720. [In Russian].
7. Piskun, O.I. (1998). Osnovy mihratsiinoho prava: Porivnialnyi analiz. [Basics of migration law: Comparative analysis]. Navchalnyi posibnyk. 360. [In Ukrainian].
8. UN Economic and Social Council (ECOSOC).(1950, August 16). Resolution 319 (XI): Refugees and stateless persons, E/RES/319 (XI), Retrieved from: <https://www.refworld.org/docid/3ae69efd2.html> [In English].
9. Statut Mizhnarodnoi orhanizatsii z mihratsii. (1953, October 19). [Statute of the International Organization for Migration]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989_001#Text [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 20.11.2022